

9.

I. I. HELIADE-RĂDULESCU.

15637

Un răspuns

PRINTULUI GEORGIE BIBESCU

ASSUPRA

REVOLUȚIUNII ROMÂNE DIN 1848,

DENIGRATĂ DE DOMNIA-SA

ȘI

SATIRA IN CONTRA GENERALULUI DUHAMEL,

TRIMIS DE RUSSIA IN PRINCIPATELE DANUBIENE

LA

1848,

DE

I. HELIADE-RĂDULESCU.

Donațiunea Meiorescu

BUCUREȘCI,
TYPOGRAPHIA GUTENBERG, JOSEPH GÖBL
20, STRADA DÓMNEI, 20.
(Biserica Kalinderu)
1901.

Prețul 0,70 bani

Nu putem typări nici o scriere a părintelui nostru nici a noastră de cât cu orthographia que densus a întrebuințat în *Biblie*, *Biblice* și *Equilibru între antihese*. Ea este quea mai rațională și quare se appropie mai mult, de cât tôte quelle l'alte systeme orthographice, de limba latină și limbile surori. Scriitorii eminenți francesi, italieni și spanioli, que facu și pînă admi admirațiunea lumii, n'au cutesat a se depărtă așa de mult de latina nici în limbă nici în orthographie ca autorii noștri, quari se silescu a reinviă și slavonismele ne mai usitate, ca *cinste*, *slavă*, *ceas*, *vreme*, etc. Par quô limba ar fi ca moddele de vestiminte sau pălării pe quari le poți face să reapară la quâte 40 sau 50 anni!

Heliade trebue prezentat posterității așa cum a fost el în tôte și chiar în vestimintele salle litterarii. Numai la noi s'a putut găsi ômeni quari să decidă că lui Stephan Quel Mare, que n'a purtat barbă, să i se facă statua să representându-l cu *barbă*! Quare popor civilizat a pus barbă și mustăți unui portret sau unei statue quând omul aquella nu le-a avut? Nu numai că fiu dar și ca Românii sînt dator a întrebuințat orthographia părintelui meu în tôte operile salle și în scrierile melle, pentru quô dupô cum am đis este quea mai rațională, și la quare el a ținut așa de mult. Francesii au respectat orthographia dupô cum au scris'o autorii lor mai insemnați chiar la cuvîntul thron, que trebuia scris cu th, cu tôte aquesta'e ei li scriu trône, deși vine de la cuvîntul grec, *Θρόνος* și θ se transformă în th. O posteritate mai cultă și mai neînfumurată va judecă daqua orthographia sa sau a quellor'alți scriitori români a fost mai rațională sau nu.

Orthographia englesă și francesă este mult mai deficiente de quât a lui Heliade și cu tôte aquesta sute de millioane de ômeni de pe suprafața globului invață a scrie englesește și françoesește. Ôre Românii sînt ei mult mai inferiori în intelligentă de quât aquelle popôre spre a le fi imposibil a învăță să scrie cu o orthographie mai deficeilă puțin? Nu. O orthographie appôpe analôgă ca a lui Heliade a fost întrebuințată pînô annii trecuți de Academia Română și de Ministerul Instrucțiunei publice, de la 1871 încôce. Generalul Tell, fiind Ministru atunci al Instrucțiunei publice, a decretat introducerea orthographiei lui Heliade, în urma avisului Consiliului permanent pe quare l'a approbat.

Spre a înlesni ânspe pe unii lectori să citescă aquesta scriere, arătăm aqui quô **qu** se citește adesea tot ca și littera *c*; înainte de vocalele *a*, *o*, *u*, *qu* se citește quare, quât, quô, quôci, adicô, care, cât, cō, cōci. Iar înainte de *e* și *i*, se citește *ce*, *ci*, adicô que, quine, quer, aqui, aquelle sau ce, cine, cer, aci, acelle, etc.

Ph se citește *f*, exemple physica, philosophie, typographie; iar *th* se citește *t*, exemple lithographie, Theodor, thron, Thoma, theorie, etc.

Asta este tôte difficultatea orthographiei lui Heliade. Cu *th*, și *ph*, se scrie nu numai în limba latină, dar și în quea francesă, englesă și germană, tôte cuvintele quare derivă din limba Hellenă. De que ôre să nu scriem și noi tot în modul aquesta și să duplicăm consonele ca la limba latină și limbele surori. Daqua vom scrie *oppositiō*, *litteră*, *grammatică*, *quând*, ast-fel, ne va fi lesne a scrie aqeste cuvinte și în limbele latină, francesă și italiană, quôci elle se scriu tot cam așa și în aquelle limbi. Să nu se credă quô n'ar învăță cu inlesnire orthographia lui Heliade, ori-quine a studiat o grammatică. A scris quine-va de trei patru ori cuvintele quare, que, quând, quô, affacere, occasiō, oppunere, litteratură, physica, phosfor, photographie, Thoma, etc., în modul aquesta, el se obicinuesce a le scri în tot d'auna și nu mai uită orthographia lor, și îi va înlesni, dupô cum am đis, studiarea orthographiei limbei latine și limbelor surori. Tot d'auna va face greșeli în una din aqeste limbi, daqua va scrie fisica, oposiție, literă, când, iar în limba francesă physique, opposition, lettre, quând.

Apô de que să nu lăsăm ca și dupô exteriorul aquesta limbi să se recunoscă și de streini quô aquesta limbă se asemănă cu limba latină, francesă și italiană. Ôre unei terrance române nu-i șede mai bine cu costumul național que nu se deosebese mult de quel italian, de quât cu rochie și tistimel legată la cap, sau cu vestiminte rusești, bulgărești sau grecești? Tot astfel are să fiă și cu limba precum și cu orthographia.

Quând Francesii și Italianii vor lepădă orthographia actuală și vor adoptă phonetismul, atunci să facem și noi tot astfel, altfel vom pune doi, trei anni mai mult spre a studia orthographia francesă și dupô aqueia chiar, quând vom scrie o scrisôre în françoesece vom recurge tot la dicționar spre a controlă daqua n'am făcut errori orthographice. În que ne folosese dar aqest system phonetic noé, Românilor, quând sîntem siliți a studia și limbele sorori quari differă așa de mult cu orthographia phonetică întrebuințată acum?

În fine aqui nu putem desvoltă tôte argumentele pentru que găsim aquesta orthographie mai rațională. Să se citescă pentru aqest scop *Critica grammaticală* a lui Heliade.

~~Inv. 90336.~~ CONTROL 1953

1956

196

~~Inv. 15637.~~

323.272(498).18

B.C.U. Bucuresti

C21089

UN RĂSPUNS PRINȚULUI GEORGIE BIBESCU

ASSUPRA

REVOLUȚIUNII ROMÂNE DIN 1848, DENIGRATĂ DE D-SA.

I.

21089.
Ancă din anul 1851, I. Heliade-Rădulescu a typărit în Paris, *Memoriile assupra istoriei regenerațiunii române sau assupra evenimentelor din 1848, întâmplate în România*. Aqueste Memorii au fost scrise în fiă quare și quāt a ținut revoluțiunea în aquel an la noi. Elle apoi au fost traduse în franțoseșce spre a fi împărțite împreună cu *Protectoratul Czarului* miniștilor și ómenilor quellor mai însemați politici din Franța, Engliterra, Turcia, Germania, Austria și Italia precum și presei streine, spre a demască protectoratul Czarului și machinuțiunile Rusșiei, precum și a face cunoscută adeverata revoluțiune română, pe quare inimicii țerii nóstre o arătă subt aspectul quel mai trist și mai revoltător. De aqweste scrieri alle lui Heliade s'a servit Elias Regnault, reproducând o mare parte din elle în *Histoire politique et sociale des Principautés Danubiennes*. Apoi N. Russo (Locusteanu) în *Supplément* la aqueastă scriere a lui Regnault, iar D-lu N. Philippescu a reprodus în *Timpul* o mare parte din aqweste *Memorii*, traducându-le, acum quāți-va anni.

Mai toți historicii quari au voit să scrie despre revo-

unea română, din 1848, s'au servit de elle. Insuși prințul Bibescu în scrierea sa, *Domnia lui Bibescu*, precum și 'n micilele salle din jurnale recurge la aqueastă sorginte reducând din *Memoriile regeneruțiunii române*, de Heliade lte părți.

Daqua în aqueste scrieri s'ar fi găsit de ómenii aquellei scări regeneratóre române din 1848, sau, de martorii occuți din aquelle evenimente, queva inexactități în narațiunea e facee Heliade în aquelle opere alle salle, negreșit quó r fi arătat de mult în publicitate neadevărurile sau inexactitățile que elle conțineau.

Vodă Bibescu a trăit pînó la 20 Maiu, 1873.

Hei bine, nici un răspuns dela 1851 și pînó la 1873 nu vede făcut de aquest Domnitor în contra aquestor scrieri e lui Heliade. Toți au păstrat o *prudentă tăcere*, quóci qua ađi, după 53 de anni de la 1848, se produce o asemea furtună în presă la atacurile prințului G. Bibescu, în tra revoluțiunii din 1848, vă puteți închipui, iubiți lectori, e ar fi fost daqua s'ar fi đis pe jumătate din queea que prințul Bibescu a publicat de quât va timp, pe quând trăiau ómenii aquellei revoluțiunii! Tăcerea absolută que s'a pătat, dovedeșce îndestul quó quelle publicate de Heliade dulescu sînt adevărate, quóci quine tace aprobă.

A veni *dupó mórtea tuturor ómenilor*, quari au luat te la aquea revoluțiune română și a-i atacă într'un mod de violent și nedrept, nu este ó faptă cavalerescă. Și e de mirare ca prințul quare ține așa de mult la memoria intelui sêu să nu respecte și D-lui mai mult memoria ellor ómeni ai quăror fii trăiescu și quari au dreptul să a aquelleași sentimente filiale ca și D-sa pentru genitorii e. Cum dar pretinde prințul G. Bibescu respect quând D-sa 'l are nici pentru quei morți? Un om bine crescut și cu n simț nu facee aqueasta.

Datoria dar de fiu ne impune a răspunde, ne lăsând se accreditese spusele D-salle erronate assupra lui Heliade assupra evenimentelor din 1848.

Mă voiu servi prin urmare în aquest răspuns al meu aqueste scrieri, spre a combatte tóte quelle que privescu Heliade și revoluțiunea din 1848.

Lectorii ânsă que dorese a se lumină mai mult assupra aquestor evenimente n'au de quât să citescă operele menționate alle lui Heliade, quari se găsesc la tôte bibliothecile publice din România, spre a vedé în elle quelle întimplate atunci și mai alles rolul que fiă-quare a jucat în aquelle memorabile evenimente.

In articolele publicate în *Conservatorul, La Roumanie, Secolul XX, Epoca și 'n Domnia lui Bibescu*, precum și în broșura apărută de currind, *Din Historia Contimporană a prințului Bibescu*, D-sa denaturédă atât faptele quât și scopul mișcării regeneratöre a Românilor din 1848.

Deși a citit și reprodus *din Memoriile lui Heliade*, ânsă D-sa se face quõ nu înțellege, quõ dupõ cum a existat la noi doi 1821 : unul quare venia cu Hysilante, despre Prut și altul cu Thudor Vladimirescu, quare sosea din Oltenia ; tot asemenea a fost doi 1848 : unul quare ni'l adducea Duhamel, despre Russia și altul cu Heliade, Magheru și Tell, tot din provincinea clasică a românismului, din bella Oltenia, de unde se trage și familia Bibeșcilor și Știrbeilor.

Daqua prințul Bibescu ar fi avut *curagiul* să puie, dupõ cum s'ar fi cuvenit, pe spinarea generalului Duhamel aqueea que atribuie ómenilor quari au făcut revoluția, nu contra lui Vodă Bibescu, ci în contra protectoratului și a regulamentului Organic, quare ne rëpea autonomia, atunci ar fi scris adevërul.

Vom arătã dar și noi aqui quõ doi au fost 1848, dupõ cum reese din scrierile menționate alle lui Heliade-Rădulescu și din articolul : *Doi 1821 și doi 1848*, publicat în opera sa, *Equilibru între antithese*, pag. 101—125, și se va vedé d'acolo scopul que urmărea Russia la 1848 și aquella al ómenilor quari au făcut aquea mișcare regeneratöre. Se va dovedi iarõși quõ nu aquești ómeni au pus să tragă în Vodă Bibescu, la 9 Iuniu 1848. Asemenea nu ei au făcut să se verse sânge, ci reacțiunea și Duhamel. Quõ nu ei au deschis hotarele Russiei ci au împedecat 3½ luni armatele salle a intrã în țerrile nòstre. Quõ revoluțiunea aqueasta română nu ne-a dat cu 23 de anni înapoi ci din contra ródele ei ne-a adus peste 5 anni resbellul din Crimea, la 1853, adicõ recunóșcerea prin tractatul din Paris, de Europa

a dreptului d'a fi complect autonomi și punerea Principatelor Danubiene sub protecția colectivă a Marilor puteri garante.

Dar pentru aqueasta să historisim faptele petrecute la 1848, pe scurt ânsă.

II.

Nici o dată Russiei nu i s'a presintat o epocă mai favorabilă pentru a puté annexă Principatele Danubiene, ca în 1848. Tóte Statele quelle mari erau în revoluțiõ, așa quõ elle trebuia să se ocupe numai de restabilirea ordinei în interiorul lor. Nu erau darõ în stare elle atunci să opprască pe Russia a'și realisà planurile salle. Ea șcia âncõ de la începutul annului 1848 quõ Ungurii au să se rescõle contra Domnii Austriacilor. Interesele ei îi dictau să ocupe atunci ambele Principate române, pentru qua la un moment dat quând Austria va fi bătută de Unguri, dupõ cum se șcie quõ s'a și întimplat la începutul resbellului în 1849, să'i viia în ajutor imediat, cu condițiõ ânsă, ca ea să consimțã a anexa Rusiei, daqua nu ambele Principate quel puçin Moldova, iar Austria să ia Muntenia.

Nu doria ânsă să intre cu armatele salle la noi de quât într'*un mod legal*. Sã fiã chemați sau de Vodă Sturza, Domnul Moldovei și de Bibescu sau de Obstescile Adunări legislative. Și 'n cas quând n'ar consimți ambii Domni la aqueastă invasiõ să facã o *zaverã*, sau măcel așa de mare în quât să fim nevoiți a o rugã să intre la noi spre a restabili ordinea.

Cu executarea planurilor salle însãrcinõ pe generalul Duhamel, un ager diplomat, quare îl trimise la noi ca comisar extraordinar. El se încercõ mai ântëiu pe lîngõ Vodă Sturza să 'l înduplece să cheme acolo pe Muscali; dar vëdënd cã nu consimte la aqueasta, organisò o revoluțiõ în contra lui. Descoperindu-o Vodă Sturza o înãbuși imediat cu armata, quare îi erã devotată lui.

Ne reușind Duhamel în Moldova a punne în execuțiõ planurile Stãpînului sãu, trecù în Bucuresci.

«In prima i trimesul rus querù sã i se dea o idee exactã de cantitatea cerealelor ce se gãsesc pe teritoriul nostru... Pe urmã querù lui Vodã Bibescu sã i se facã cunoscut de cantitatea produselor necesarii pentru consumaia errei; i pentru prisos, pretinse qua exportaia sã fiã *opprita*.

«Duhamel îl incredino quõ Russia, tot d'auna binevoitoare (?) pentru Principate, veghiã asupra lor, ca o *Providinã* i se preparõ a introduce armatele salle spre a le scãpã de o rescõlã quare putea sã izbucnescã în vecinãtate, în Transylvania de exemplu... în Banat... sãu printre Unguri. Il îndemnõ darõ sã convõce *îndatã Obtãscã Adunare*, închisã de currënd, printr'o inspiraiõ põte salutorie i a quere intrarea pe teritoriul romãn a armatelor imperiale. (Vei *Memoriele* regeneraiunii române, pag. 40 i 41)».

Mai nainte ca Commisarul rus sã viie în Bucuresci pe quãnd se aflã în Moldova ancõ, Heliade se duse de doë ori la Bibescu spre a'i arãta rellele que Russia a occasionat errii de quãnd s'a fãcut protectõrea ei i în que pericol ne aflam de atunci. E lungã ultima întrevedere i discuia que a avut'o împreunã. In quelle din urmã Vodã Bibescu îi rãspunse :

— «Mi adduc aminte quõ reclamai dela Thesaur (Visterie) o despãgubire pentru typãriri, pentru quari aveai drept; pentru que nu urmãresci astã affacere. Dorescu sã'i fiu folositor.

— «Reclamaiunea este fãcutã mai bine de doi anni. Visteria îmi datoresce mai bine de 5 mii galbeni. Guvernul Mãriei Talle a refusat sã 'mi facã dreptate. Mai târiu am renoit quererea mea. Acum nu este momentul.

— Pentru quare motiv ?

— Pentru quõ nu pot priimì aqueea que nu mi se datoresce, cu titlu de gratificaiõ.

— Que 'i pasã de titlu, totul sã intri în drepturile D-talle.

— Më privece mult. Restabilii-Vë în opinia publicã. Devenii idolul naiunii ascultãnd de vocea ei; i atunci më voi folosi de bunã voina Võstrã.

— Esci prë mãndru, i pentru un tatã de familie, a refusã 5 mii galbeni, que i se datoresce, este o nebunie.

— Este o prudentã, este un calcul; quõci s'ar ice

quò m'ați cumpărat și quò m'am vëndut, și este cu aquest scop quò mă ispititi. Este pré târđiu acum; am pré multă trebuință d'a conservă creditul meu popular spre a scăpă patria mea, d'a vă scăpă pe Voi înși-Vè.

— Que pericol există pentru mine?

— Sînteți între doë focuri: între aquella d'a avé un nume vestejit devenind instrumentul Russiei, și aquella d'a fi victimă a revoltei preparată contra Măriei Talle de către Russia, protectórea Vóstră, în casul quând veți refusă d'a deveni instrumentul ei.

— Ocupă-te de affacerile D-talle; nu te inquită de mine etc. (Veđi *Memoriile*, pag. 36 și 37).

Heliade vëdënd quò nu reuseșce a pune pe callea quea bună pe Vodă Bibescu și aflând prin multele relații que avé în țerră de queea que Russia prepară, se hotări și el a se pregăti în tăcere spre a face față tutulor eventualităților cari puteau să se ivéscă și spre a causă o surprisă commissarului Rusescu și lui Bibescu în aquelași timp.

Se înțellose dar cu amicii săi politici și cu rudele salle să organiseđe o contra revoluție qua să paraliseđe machinațiunile moscovite, menținënd ordinea. Ei priimiró misiunea d'a prepară spiritele publicului, și al soldaților, a sustine ordinea și legalitatea și a se oppune ori-quarei tentative streine que ar fi în contra legilor și liniștei publice. Principiile adoptate spre a fi propagate furó d'o cam dată, recunóscerea tractatelor, autonomia țerii, Suzeranitatea Sublimei Porți, opposiția la ori-que mișcare în contra acestor principii. Cuvëntul de ordine fu: *respect la persóne, respect la proprietate*. Nu eră momentul a se divulgă de Heliade constituția que o pregătise împreună cu proclamația.

«Allarma eră dată. Se scia quò agenții Russiei se sileau d'a turburá liniștea publică, și grație energiei ómenilor pe quare îi numirám, mai tótă capitala se pusese în apërare și examină încercările și propunerile sbirilor cónsulului rusesc».

«Partidul ordinei sau național, după cum Heliade l'a numit, eră dejă considerabil și din đi în đi întăria pe Bibescu contra facțiunii nemulțumiților quare se prepară a face plângerile lor consulului rus, que se așteptă de la Iași».

«Quând propaganda întreprinsă de amicii lui Heliade

în favoarea ordinii și a principiilor naționale începù a se întinde, ea nu trecea în ochii unora de quât ca reacționară și ca venind din partea lui Bibescu. Dar încercarea deși împedicată d'o parte de agenți, de victime și de exaltați, căștigă pe de o parte; în adevăr, ea puté a se mascà în ochii poliției și a atrage sympathia tuturor ómenilor și quellor cu famillii. (Veđi *Memoriele*, pag. 38 și 39).

Astfel erà situația quând a sosit în Bucuresci Duhamel (Aprilie). Fidel planului sèu a căutat mai ântèiu să câștige pe Bibescu. Am arătat mai sus queea que 'i-a đis. Bibescu vèđènd scopurile Rușilor nu-i convenià să-i cheme în țèrră temèndu-se să nu 'și pèrdă Domnia. Commisarul rus înțelese quò Vodă Bibescu nu voiește a'l ascultà și vèđènd hezitaițiunea d'a se pronunçà într'un mod decisiv, suposițiunile lui se îmulțirò și se decise să întrebuinteđe în contra lui a quelleași artificii que întrebuintase cu Vodă Sturza.

Pe de o parte însărcinò d'a organisa o conspirația cu aliații sèi, cu amicii, cu rudele salle și inițiò în secret quâte-va persóne devotate. Elle priimirò misiunea d'a face propaganda, fărò să numescă pe quel quare îi împingea. Pe d'altă parte trimise spioni ruși la ómenii partidului romanophanariot pentru a 'i încuragià. Aqueștia îi îndemnà să mèrgă să visiteđe âncò o dată pe commisarul imperial. «Să nu disperăm, diceau, să căutăm a face cunoscut que se petrece în țèrră subt guvernul lui Bibescu». Aquești boieri nu întârđiarò a se duce la Duhamel. Commisarul rus îi priimì de astă dată fórte politicoș și le expliquò quò în quelle dintèiu đille, el nu voise în adevăr să priimescă plângerii și acusațiuni în contra lui Bibescu, dar în urma șederii salle, s'a asigurât quò el deviase din callea regulamentară, și quò aquești Domni puteau pré bine expune plângerile și reclamațiunile lor.

«Impăratul, adaogò el, le va face dreptate. Pe urmă le recomandò să se înțellégă cu óreși quare persóne, rude ca Mavros, arătându-le quò sânt înzestrați de mijlòce proprii a mânuì condeiuì și *affacerile*».

«Conspirațiunea formată în casa lui Mavros se propagò și dobîndea adepti în differite grade sociale. În cercul boerilor, începuse să se simțà mișcarea și scopul aquestei asso-

ciațiuni organizată în consulatul rusesc. Capii partidului româno-phanariot întrevădură o lumină în recomandățiunea que le făcù commissarul imperial; și presupuseră quò conspirau persónele recomandate de el și prin urmare ei fură convinși quò complotul erà urzit subt inspirațiunea moscovită. Ei cunoșeau dejă complotul de la Brăilla și nu întârziară să arate un curagiu pentru o întreprindere, unde nu erà nici un pericol, ca unul que erà privilegiat și assicurat de persicuțiunile poliției. Partidul rusesc cu al româno-phanarioților se confundă într'unul singur. (Veți *Memorii*, pag. 43).

«Commissarul rusescu priimiã rapporturi quotidiane, el erà instruit de tot que se făcea și se petrecea, și cu quât conspirația se mărea prin unirea partidelor, cu atât siliã pe Bibescu d'a reclamã intrarea armatelor rusesci, fiind quò simțiã în aer o conspirațiõ, o revoluțiune. *El nu denunçõ pe instrumente și pe complici*; dar insistõ spre a arrestã, exilã și a rădicã ómeni a quóror crimã nu erà alta de quât d'a fi streini cu mișcarea urzitã de însuși Rușii».

«Cu quât conspirații ruși și româno-phanarioții urmãrea propaganda lor cu un curagiu mare și atrãgea în prejurul lor adepti, partidul național nu făcea de quât să-și îndoiască puterile pentru a îmulți numărul aderenților și pentru a le inspirã iubirea de ordine. Heliade se informõ de doctrinele incendiare propagate de agenții ruși, înfine spre a da un pretext invasiunii moscovite, el nu întârziõ d'a pune în capul diurnalului sãu, *Currierul român*, epigrapha urmãtore: **Urãscu tyrania, mi e fricã de anarchie**».

«Duhamel querù îndatã cu energie, închiderea aquestui jurnal și exilul autorului. Bibescu se suppose primei quereri, dar nu cutesã să execute pe a doua. (Veți *Memoriele*, pag. 45 și 46).

Capii armatei, Odobescu și Colonelul garnisónei Bucureștilor, Solomon, erau devotați Russiei. Ei nu voiau să asculte de Bibescu quât de consulul rusesc. Primirõ instrucțiuni din partea commissarului rus, d'a închide ochii și d'a lãsã să se îndoctrineze queilalți officeri spre a ascunde mai lesne isvorul complotului.

Capii partidului rus reușirõ a atrage quãțiva tineri

neexperimentați quari sosiserö din Paris, pentru a se servi cu dênşii la aqueastă propagandă.

Quând Heliade a vëdüt quö nu este mijloc a împedica revoluția que preparà Duhamel în țerră, quö ea se va face quât de currënd prin vërsări de sânge, quöci missionarii lui propagà *împărțirea averilor*, attunci s'a înțelles în ascuns cu Tell, Maghieru, Pleșoianu, Georgie Zalye, frații Racottă, que toți aquești militari dispuneau d'o armată considerabilă, spre a dejucă planul rusesc, făcënd o mișcare regeneratöre. Le arată la unii proclamația și constituția pe quare le approbarö și ei.

Un comitet executiv de 13 persöne se formö în Bucuresci compus din : Ioan Ghica, frații Brätienii, Dimitrie și Ioan. Quei doi frați Bălcescii, Constantin și Nicolae, Const. A. Rossetti, Cesar Bolliac. Quei 4 frați Golescii, Stephan, Nicolae, Radu și Alexandru, Ioan Heliade-Rădulescu și Alexandru Golesecu, vërul.

Heliade änsë găsi prudent a nu divulgå la nimeni înțelegerea que avusesse cu quei lați militari de quât numai cu Tell.

Ioan Ghica fu, dupö dorința sa, trimes la Constantinopol spre a pledä causa romänă, iar Dimitrie Brätianu pe lângö guvernul ungurescu cu aquellași scop.

Se hotărî ca mișcarea să încépă äntëiu prin județe și apoi în Capitală. Prin urmare Tell, Heliade și Stephan Golesecu, furö desemnați d'a merge în județul Romanați qua să se unescă cu Pleșoianu și compania sa.

La 9 Iuniu, la Islaz, Heliade citi proclamația și constituția, explicänd quäte va articole din ea, dupö que s'a sävîrșit serviciul divin și s'a bine cuvëntat doë stindarde și dupö que preotul Șapca a citit o rugăciune frumösă, compusă de Heliade. Toți asistenții jurarö pe evanghelie paza constituțiunii popolului, quare avé în capul sëu aqueste cuvinte :

«**Respect la persöne, respect la proprietate**».

Apoi se încredință un drapel popolului și quel alt armatei.

Se invitö ca toți cetățenii, quare se vor decide să coope-rede la opera regenerații a trece subt stindardul civil. Mai

toți asistenții numeroși trecură și strigară cu toții și cu armata : Trăiască România, Trăiască Constituția !

Primul act al guvernului provisoriu que fu proclamat la Islaz, a fost următórea scrisóre pe quare Magheru, administratorul Romanașilor, o expedió îndată lui Vodă Bibescu.

«El fu însărcinat d'a 'l prevesti de quea que se petrecuse aquí și d'ai quere instrucții de quea que trebuia să facă. Se luase aqueste dispozițiuni, spre a se convinge de adevăratele sentimente alle Domnului, și asupra tutulor declamațiunilor de patriotism que se auđia adesea eșind din gura sa... (Veđi *Mem.*, pag. 82) :

In numele Popolului Român :

Măria Ta,

«Mișcarea que agită pe Franța și Germania, se simte în tótă Europa și nu întârđiö d'a punne în neastămpăr țerra Românescă.

«Popolul Român disperat de lungele-i sufferințe, locuitorii Capitalei speriați de venirea commisarului rus, que tot d'auna a fost înainte mergător de turburări, speriați încă de un complot strein diabolic, urđit spre a turburà pacea publică prin beția patimelor, se vėdurö nevoiți a luà parte la o mișcare națională de apărare, și de principii. Intreprinderea ¹⁾ fu improvisată și spontană; quöci Măria ta

1) Pentru a nu repetă Heliade aquí iaröși cuvântul de *mișcarea* que o întrebunșase cu quâte va cuvinte mai 'nainte, — observând astfel o regulă de styl, — a đis, *intreprinderea fu improvisată și spontană*. Hei bine ! prințul ia aqueasta phrasa ca argument și 'ntruna voind să arăte lectorilor quö que fel de revoluțiö au făcut aquești ömeni, spune quö ea a fost o *intreprindere* tótă revoluțiunea. Și 'ntr'una repetă aquelași lucru mai peste tot. Din 400 pagine que conține *Memoriile* lui Heliade se vede quö scopul a fost să facă o mișcare de regenerare și să scape țerra de dominația rusescă. iar nu o *intreprindere*. Cu tóte astea prințul Bibescu nu vede aquestea,

S'a đis cu drept cuvânt quö daqua iei dintr'o scriere a unui autor quâte va cuvinte și le combină, poți face din elle o acușațiö gravă spre a 'l trimite la spândurătóre. Cam astfel a procedat prințul Bibescu, în *Historia resvrătirii dela 1848*, que publica în *Domnia lui Bibescu*. Daqua lectorii ar voi să se convingă, n'au de quāt să compare *Memoriile* lui

nu mai fuși în stare d'a oppune forța și energia necesară, la intrigile străine. (Allusiö la neascultarea oștirea din Bucuresci, quând Vodă Bibescu s'a dus s'o inspectede).

«Jos însemnații, temându-se qua mișcarea să nu degenere în anarhie, vädënd quö opinia publică se concentără împrejurul lor, se determinarö a se pune în capul unei mișcări regeneratöre a quäru scop este d'a *menține ordinea*, proclamând dorințele Popolului prin proclamația que se alläturä aquì. Aqueasta chiamă pe tot Românul d'a luä parte la faptele regenerațiunii, și mai virtos pe Măria Ta.

«In numele dar al Popolului Român ei au onöre d'a comunicä Măriei Talle manifestația națională și Constituția, que este basată pe vechile nöstre legi și datine; și invitä pe Măria Ta, ca p'un alles al Națiunii, d'a asculta vocea Patriei și d'a Te pune în capul aquestei mari întreprinderi.

«Prin consimțimëntul Măriei Talle, prin semnătura Măriei Talle pusă asupra Constituțiunii, Popolul va fi reassignat, creditul Măriei Talle va fi restabilit, și prin urmare puterile Măriei Talle vor fi restaurate.

«Jos însemnații n'astăptă de quät răspunsul Măriei Talle, și 'ndată que vor avé fericita și mult dorita șcire despre consimțämëntul Măriei Talle și vor fi convinși prin probe de ajuns despre sinceritatea inimei Vöstre, îndată vor încetä dela a lor sarcină și se vor stimä fericite d'a avé și *împlini ordinele Măriei Talle*».

Membrii guvernului provisoriu :

Archiereul Șapca, I. Heliade, Ch. Tell, Ștephan Golescu și N. Pleșoianu.

Islaz, din Cămpul regenerațiunii, 9 Iuniu, 1848.

No. 1

(*Memorii*, pag. 81).

Heliade cu menționata scriere și se vor convinge de quelle que constatăm și noi.

Asemenea traducțiunile nu sânt exacte. Traduce într'adins *régénération* cu *înviere* și o trage într'una cu *înviere spre a facee sarcazme și ironie, numindu-i reînviitorii Românilor pe quei de la 1848.*

Quelle que preced și aqueastă scrisóre adresată lui Vodă Bibescu dovedește îndestul quò aqueastă revoluțiune, n'a fost făcută de quât în contra protectoratului sau mai bine dis dominațiunii Rusesci, iar nici de cum în contra lui Bibescu. Ómenii mișcării voiau să nu lase să fiă resturnat din Domnie, ci numai Duhamel decisese aqueasta.

Să vedem ânsé que ordine a dat Vodă Bibescu lui Magheru, dupò que a priimit proclamația și șcirea de quelle întimplate acolo la 9 Iuniu ?

Ettò que respunde :

«Imi scrii quò 5 ómeni cu 80 de indiviði s'au resculat «în districtul D-vóstră, și s'au constituit în guvern provi-
«soriu. . . . Mě întrebi que trebuie să faceți? — **Ai ommorí.** —
«Te vei înțellege cu colonelul Gorbasky, quare este gata
«d'a plecà din Capitală, spre a veni la regimentul sèu din
«Craiova». (Veði *Memoriele*, pagina 88).

Să se observe bine quò Vodă Bibescu nici nu vré să șcie quò legile țerrii *nu permite* a se uccide ómenii imediat fărò a fi dați în judecată și condamnați, ci fărò nici un scrupul dátea ordin să-i *ommóre* pe aqueia quari nu complotase în contra sa, ci din contra doriau să 'l susțiie a domni pe thronul Țerrii !

Daqua Magheru ar fi putut sau daqua ar fi voit, 85 de ómeni énocenți erau să fiă împușcați și numerósele lor familii să pórtă doliul ! Și să nu se dică acum de prințul Bibescu quò nu este adevèrat aquest ordin barbar.

Daqua el n'ar fi fost adevèrat, de sigur quò Vodă Bibescu l'ar fi desmințit prin publicitate âncò de la 1851 și pînò la 1873, quând a încetat din viață. Dar de que prințul G. Bibescu n'a făcut aqueasta D-sa, chiar quând trăiau toți ómenii aquellei mișcări ? Daqua *Memoriele regenerațiunii* erau scrise în româneșce, póte s'ar fi putut scusà quò nu înțellege aquea limbă maternă. Dar elle sânt în françoseșce. D-sa are peste 70 anni acum, puté dar să respundă dela 1851 și pînò la 1865 și chiar pînò la 1870, adicò într'un interval de 29 anni. Daqua nu s'a făcut de nimeni nici o desmințire, este quò se șcià quò Maghieru posedà aquel ordin subscris de Vodă Bibescu. La ori que puté să nu se răspundă la quâte s'au publicat în *Memoriile regenerațiu-*

nii române, typărite în Paris, la 1851, dar în contra unei asemenea grave acuzațiuni, trebuiă să se vadă o desmințire formală. Ar puté prințul să o arate acum? Nu. Pentru quô daqua ar fi existat, de mult ar fi publicat'o.

Prin urmare remâne bine stabilit aqueastă dorință a lui Vodă Bibescu, pe quare a regretat'o, *d'a se ommorî fără judecată și condamnare, 85 de Români inocenți*, quare se resculaserö nu în contra sa ci în contra inamicului țării.

Ettö adevêrul!

Acum vom dovedî quô nu Heliade, Tell și Maghieru, nici comitetul revoluționar au pus de s'a tras în Vodă Bibescu cu pistolul.

Ettö que găsim la pag. 88 și 89 din *Memorii*: «Scirea «din Bucuresci, dela 10 Iunie, anunçã între altele, quô trei «indiviđi au tras fiă quare în Bibescu și Villarà doê focuri «de pistol. Aqueastă șcire mähnî profund pe capii mișcării, «quöci un astfel de act erä în *contra principiilor lor, în «contra programmei lor.*

«Dar chiar între inițiații rămași în Bucuresci, nu se «cunoșcia *nici unul* quare să pótă să fiă inspirat de inten- «țiuni așa negre, și chiar **comitetul revoluționar hotărîse** «*d'a susține pe Vodă Bibescu*, și d'a face prin intermediul «sêu să parviîă, reclamațiunile țării Turcei, toți capii miș- «cării furö împinși să crédă quô aqueastă nuvelă erä false, «sau quel puçin, quô attentatul erä prefăcut și ordonat «ânsu-și de Bibescu sau de partidul rus, cu scop spre a «puté incrimină mișcarea. . . . Apoi Bibescu, nici nu făcea «nici o allusiö de aquest attentat în scrisörea adresată lui «Magheru, și dicea quô unul din preveniți erä fratele al «unui ex căpitan de gardă al împăratului Nicolae al Rusiei, «ginere lui Villarà».

Apoi la nota de la pagina 102 continuă: «Nu cunoșcem «assupra aquestei questiuni (attentat) **nimic alt** de quât que «am đis la pag. 88. Mai târđiu găsindu-mě cu Domnul Simion «Marcovici, om **devotat** lui Bibescu, îi vorbiu de aquest «attentat. Imi dișe în prezența unei alte persöne: «Nu cređ «quô aquest sgomot să fiă fundat; mă găseam la palat quând «Vodă se întorcea dela preumblare, și quând aflaiu aqueastă

«nuvelă mă scoborîu în curte cu D-lu Hil, vechiu profesor al Dömnitorului; visitaröm träsura; ea nu avé nici o urmă de vre un glonț. Nu știu que să đic asupra aquestei ques-tiuni. Unii affirm faptul, quât pentru mine n'am nici o probă pentru qua să mă pronunçu».

Nici Simion Marcovici, devotatul lui Bibescu, nici Hil, profesorul său, n'au desmințit aqueste scrise âncö de la 1851.

Dar să mergem mai departe cu probele. Vodă Bibescu a semnat constituția fără să fiiă amenințat sau silit de quine-va. Apoi a numit Miniștri pe: N. Golescu la Interne; Stephan Golescu la Justiție; Odobescu la Resbel; G. Magheru la Finance; I. Heliade Rădulescu la Culte și Instrucțiunea publică; N. Bălcescu la Externe; G. Nițescu la Control; și C. A. Rosetti la Poliție.

Daqua Vodă Bibescu ar fi fost sigur quö ómenii mișcării au pus să tragă în el, spre a'l ommori, cu nici un prețu n'ar fi iscălit decretul de numirea aquestor persóne, quari nota bene, făceau dupö cum s'a arătat mai sus, parte din comitetul revoluționar.

Dar daqua ar fi fost un attentat serios, atunci ar fi avut mijlöce să se convingă pînă la 14 Iunie, quând a abdicat, quö aquea crimă nu-provenea dela ómenii mișcării. Descoperind ast-fel adevérul, quö aquel attentat n'a fost urđit de comitetul revoluționar; în suffletul lui Vodă Bibescu s'a produs o așà mare indignare în contra complicilor aquellui attentat concepuț de streini, în quât s'a determinat spre a se resbuna în contra lor și tot d'o dată în interesul țërrii, a subscrie constituția și a numi aquel guvern național menționat mai sus. Bibescu și el avé sentimente românesci.

Repet aqueea que am đis la întrunirea dela Dacia, la 11 Iunie, 1898, quând s'a serbat jubileul de 50 anni al revoluțiunii, cu ocazia quărui am fost aclamat să presid aquea întrunire. Am đis atunci, făcënd historicul revoluțiunii, quö Vodă Bibescu subscrind constituțiunea a fost inspirat d'un patriotism luminat.

Éttö iaröși que se vede în *Memorii* la pag. 99 și 100: Citind V. Bibescu aqueste doë acte (adicö proclamația și constituția) se đice quö «a vërsat lacrime și quö a făcut

«*laude sentimentelor naționale alle compatrioților săi*». Apoi Heliade adaogă într'o notă la finele paginei 100 :

«Cunoscem aqueasta chiar de la d-l C. Herescu, ministru de Resbel actual, quare se găsea presinte quând citi la «dênsul proclamațiunea».

Daqua aqueasta n'ar fi fost exact, de que Vodă Bibescu sau Herescu n'au desmințit'o nici o dată ? Ómenii aqueștia se vede quõ respectau mai mult adevêrul de quât urmașii lor !

Prințul G. Bibescu a citit astea tôte în *Memoriile regenerațiunii române*, dar se fereșce a le reproduce pentru a puté să'și susțiiă acusația neexactă, que arruncă în spinare nu lui Duhamel ci ómenilor mișcării de la 1848, quõ ei sânt autorii attentatului.

In fine daqua Vodă Bibescu ar fi avut quea mai mică bănuială quõ Heliade eră amestecat în aquel attentat, nu l'ar fi sărutat cu lacrime quând la întilnit, dupõ cum resultă dintr'o scrisóre a sa reprodușă chiar de prințul G. Bibescu în *Historia Contimporană a României*.

Mai putem adăogă și noi aqui, dupõ quelle que părintele nostru a relatat familiei salle, quând s'au revêdut pentru prima óră cu Vodă Bibescu în Constantinopole pe la 1856, în salonul de așteptare al Visiriului Reșid Pașa, V. Bibescu a îmbrăcișat cu affectie pe Heliade, și cu lacrămile pe ochi i a đis : «De que nu te am ascultat la 1848 ! Ar fi fost și în interesul țerii și al thronului».

In adevêr, daqua n'ar fi abdicat și ar fi stat în patrie să se lupte în contra planurilor moscovite, împreună cu ómenii quei întlepti de la 1848, que renume mare 'și-ar fi făcut în România și în Europa pentru patriotismul și curagiul său, d'a se opune colosului de la Nord !

Dar să mai continuăm cu probele, quõ nu comitetul revoluționar a attentat la viața sa.

De ar fi existat doveđi în contra lor, óre quând Rușii au ocupat cu armatele lor țerra nóstră, în Septembrie, Constantin Cantacozino, caimacamul que a înlocuit locotenența Domnécă, compusă din Heliade, Tell și N. Golescu, n ar fi dat óre în judecată pe attentatorii vieței lui V. Bibescu și pe complici lor ?

Vodă Stirbeiu quare l'a succedat pe Cantacozino în

currând pe thron, n'ar fi făcut asemenea? Urmărirea lor nu se prescrisese după lege. Ura în contra ómenilor din 1848 erà așa de mare atunci în quât în Septembrie și Octombrie din aquel an, sute de Români au umplut închisorile de la Văcărești și Plumbuita. Numai quò au luat parte aquei ómeni în revoluțiune, au fost condamnați la quâte 6 anni de închisóre! Au usat de tóte mijlócele spre a gási motive de accusare în contra lor. S'au luat socotelile administrației lor, sperând quò vor dovedi queva abusuri dar nu au găsit nimic, și au vèdut quò locotenența Domnescă a refusat chiar lista civilă. Și erà óre să închiđă ochii la un attentat daqua ar fi fost, convins de ómcnii aquellei mișcări? De au făcut mușama aquest attentat, este quò nu le convenea a-l urmări, quóci s'ar fi descoperit autorii și complicitii quari erau potenti atunci în țerră la noi.

De que nu s'a descoperit assasinul lui Barbu Catargiu și a lui Stambulov? Tot pentru aquelleași motive. Criminalii puternici nu se urmăresc în asemenea ocasiuni.

Să vedem acum pe que acte se basedă prințul Bibescu quând face aqueastă acusațiune.

Pe afirmațiunea lui Grigore Zossimà pusă în *Biographii politice*, scrisă, nota bene, la 1884, adică peste 36 anni după 1848, unde dice: «Așa se propuse într'una din ședințele comitetului revoluționar, spargerea caselor cu bani alle Statului, rescularrea țerranilor contra proprietarilor, etc. Heliade și Golescii se împotrivră».

Mai întèiu vom observà quò în 1884 Zossimà àvé peste 76 anni quând a scris aquestea, și la vârsta aqueea nu 'și mai reaminteșce quineva bine queea que s'a petrecut înainte de 36 ani. Dar Zossimà nu erà membru aquellui comitet revoluționar, nici nu luase parte în nici o ședință a lui. Apoi nici Heliade nici queilalți 12 membrii n'au făcut asemenea declarațiuni ca a lui Zossimà.

Dar să continuăm cu argumentele prințului: «Heliade a fost contra; deci el scia quò ommorîrea lui Vodă Bibescu fusese proiectată și hotărîtă (?); vom adăogà chiar quò el cunoscea pe aqueia desemnați de sórtă (?) pentru a fi ommorîtori». In adevěr trei anni după attentat, Heliade a avut *naivitatea* să typărescă aqueastă declarațiö:

«Pruncul, redactat de Constantin Rosetti, ocărește pe
 «aquei dintre cetățeni quari îndrăsnissero să arate quô
 «Domnul C. eră cunoscut prin faptele salle de mai nainte
 «(încercare de ommor) și quô nu era cuminte a-i se încre-
 «dintă comanda guardiei naționale». (Veți *Mem.*, pag. 106).

Pentru a probă aqwestea D-sa adaogă în parentesă
 fără s'o spuie, aqweste doē cuvinte «încercare de ommor»,
 queea que în *Memoriile regenerații*, la pagina 106, nu
 exista de loc aquelle 2 cuvinte. Éttô la que fel de mijlôce
 allérgă prințul G. Bibescu a susține accusațiunile salle. Apoi
 își permite âncô să dîcă quô Heliade a avut **naivitatea** să
 serie aquelle rânduri quând D-sa adaogă cuvinte spre a
 dovedi probele salle *irefutabile*!

Quât pentru martorii muți, epoleta și mantaoa, rămâne
 ca lectorii să aprecieđe daqua o mantă și o epoletă găurită
 dovedese îndestul quô elle au fost purtate de Vodă Bibescu
 la 1848 în đioa pretinsului attentat și quô elle au fost atunci
 străpunse de glônțe.

Constatau-s'a ôre, la 1848, prin judecătorul de instrucție
 quô aquea mantă și epoletă au fost găurite de glônțe în
 đioa attentatului? Nu.

S'a đis, cu drept cuvênt, quô nu este mai surd și mai
 orb, de quât aquella quare nu vrea să auđă nici să vađă.
 Astă impresiô va fi făcut lectorilor quând au citit queea
 que a scris prințul G. Bibescu cu quelle povestite de He-
 liade în *Memorii* despre mișcarea de la 1848. D-sa accusă
 de omor pe ômenii quari, dupô cum s'a dovedit, nu au fost
 ei culpabili. Iar pe Odobescu și Solomon, capii armatei,
 quare au comandat soldaților, dupô que au arrestat, la palat,
 la 19 Iunie, pe membrii locotenenței Domnesci, să tragă cu
 pușcele în popoul *desarmat*, uccidênd noē cetățeni și rânind
 o mulțime alții, de aqwestea prințul nu vrea să vađă sau
 să auđă. Asemenea nici quô au pus 10 puscî în peptul lui
 Heliade la palat, dupô que l'au arrestat. Nici de arrestarea
 guvernului și Locotenenții la 29 Iunii, la Târgovește și la
 Petroșița. Nici nu se revoltă de machinațiunile lui Duhamel
 quare a causat măcelul pompierilor la 13 Septembrie, dând
 pretext a serie următôrea scrisôre generalului Lüders în
 Moldova, qua să intre currênd cu armatele rusești în țerră.

Generale,

«Pretextul legal (?) pentru intrarea trupelor M. Salle în țerra românească este dat de ânsuși Turcii. Desordinea s'a commis, sângele a curs. Turcii au intrat ca barbari; armatele nôstre trebuie să intre ca *protectôre*. Grăbiți-vă, generalul meu, d'a trece fruntaria; țerra Românească este a nôstră. Éttô momentul d'a posedâ orientul și d'a amenință occidentul». (Veđi *Memoriele*, pag. 348).

Dar nu numai atât, prințul Bibescu se preface quô nu vede quô Duhamel a întrebuițat tôte mijlôcele a restornâ din Domnie, la 1848, pe Vodă Bibescu.

Dar que este mai trist nu se indignéză de loc și nu dice un cuvânt rêu contra comisarului rus, spre a nu displace Muscalilor. Așâ mutism nu s'a vëđut din partea unui fiu și curagios militar în asemenea circumstanțe, unde viața și thronul părintelui sêu au fost puse în joc. Pentru ce păstrédă prințul astă tăcere? Spre a se recomandâ colosului dela Nord și mai cutédă apoi să puie pe spinarea ômenilor de la 1848 tôte quelle enumerate mai sus! Și acum iarôși fără să se fi đis vre o vorbă în contra Muscalilor, în articolul din *điurnalul Gaulois* subsemnat *Un Român*, éttô quô prințul G. Bibescu începe să tragă la laude Russiei, așâ de mari, în quât daqua ar fi trăit Vodă Bibescu l'ar fi putut luâ de mână și a-i dice:

«Fă bine, fiul meu, d'o mai slăbeșce cu atâtea laude Muscalilor. Nu mai eu șciu în domnia mea quâte humilințe și quâte relle am sufferit dela aquești *protectori*. Te faci quô nu veđi în scrierile talle âncô, quô au trimes la 1848 pe Duhamel qua se restôrne pe Sturza și pe mine din Domnie. Daqua ținea Russia la noi, de que nu ne a lăsat pe thron nici pe mine nici pe Sturza dupô que a căđut revoluțiunea?

«Muscalii nu puteau să toleređe mult la Domnie pe quei quari nu ascultau tôte que voiau ei să facă în Principatele Danubiene.

«De aqueea au fost dethronași Sturza, Alex. Ghica și eu. De que ai mai publicat aquele articole prin *Conservatorul* și

Epoca, Secolul XX, La Roumanie? Nu comitetul revoluționar e cauza quō n'ai ađi coróna pe cap. Rēu te frāmēntă, fiiul meu iubit, aqueastă idee. Ai găsit un pretext cu articolul din ăurnalul *Gaulois*, ca aperāndu-mē să te recomanđi mai mult Russiei qua să nu te uite quānd se va face vre un loc vacant la un thron în Orient. Vei fi tras pe sfōră, fiiul meu, ca mulți alți. Reamintește-ți mai bine que 'mi ăicea Heliade în fabula sa *Măceașul și Florile*, la 1844, cu occasia exploatării minelor lui Trandafirof :

Grădinare, Grădinare,
 Veđi de pir ¹⁾ a te ferì,
 Quō 'ți face muncă mare;
 Fugi de of quāt vei trăi.

«Que bine ar fi fost și pentru țarră și pentru thronul meu să i fi ascultat consilliele și la 1848».

III.

Cređu quō am demonstrat în destul, quō nu ómenii mișcării dela 1848 au attentat la viața lui Vodă Bibescu. *Nici o pată de sânge nu li se pōte impută.* Ei au opprit și au dejucat planurile lui Duhamel, d'a facee o zaveră sau un măcel. Lor li se datoreșce quō mulți din boieri nu și-au perdut viața și averea pōte. Or quare ar fi fost ideile politice și principiiele democratice alle aquestor ómeni, contrarii cu alle boierilor, totuși trebuie să li se recunōscă patriotismul și curagiul eroic que au avut să dejóce planurile ruseșei în timp de 3 luni de ăille, quāt au stat la putere.

Am ăis quō ei au căutat să împedice ori que vārsare de sânge, chiar quānd viața lor a fost pusă în pericol.

Éttō o dovadă:

Quānd Odobescu și Solomon, capii armatei au arrestat pe Locotenența Domnéscă la 19 Iuniu, punēnd 10 pușci în peptul lui Heliade, popoulul immediat prevestit prin clopoțele que s'au tras la biserici a allergat la palat și a scăpat'o din mâna oștirea. (Veđi *Memoriiele*, pag. 112 și 113).

Solomon a dat ordin să tragă în popoulul desarmat și

1) Erau Rușii.

a uccis, după cum am mai spus, 9 cetățeni, răbind mulți alții. Aquest spectacol oribil a infuriat, cu drept cuvânt, poporul și eră să sfișie pe Odobescu și Solomon daqua Heliade nu-ă apăară, querënd ca mai ântëiu să fiă dați judecătii și apoi pedepsiți. Când a doua zi s'au îmmormëntat aquelle victime, étto que a spus Heliade pe mormëntul lor, în fața a mii de cetățeni quari au assistat la serviciu funebru:

«In numele lui Christ, dise el, quare iertă pe cruce fiind, pe inemicii săi; în memoria aquestor martiri alle quăror rămășițe se gădescu înaintea noastră și alle quăror sufflete sânt față în față cu D-șeu; în numele art. 19 al Constituțiunii quare desființă pedepsa cu mörte, vë conjur, d'a iertă pe criminali». — Popolul strigò ca un singur om: Iertarea lui Dumneșeu să fiă cu dënșii. — «Departa de popol pată de «sânge! dar pentru liniștea publicului criminalii, după que «vor fi suppuși judecătii, vor trebui să fiă exilați». (Veđi *Memoriile*, pag. 118).

Aquestea tôte le a citit prințul Bibescu, și le șcia din historia lui 1848. Deși se înarmedă de astă dată nu cu sabia, ci cu *adevărul* în scrierile salle, ați vëđut, iubiți lectori, cum îl arată: Pe quei inocenți îi face omoritori, iar pe uccigași fiind reacționarii, nu dice nici un rău de dënșii, ci mai adaogă și phrasa aquesta: «Éttò 1848 cu cortegiul său *de crime neîntrupte*, pe timp de 95 de zile *de anarhie!*»

Anarhia a existat tot ca și crimele neîntrupte. Cu que probe vine ânsë prințul să dovedescă quò a fost anarhia în timp de 95 zile, quât a ținut mișcarea regeneratöre lui 1848? Este o simplă afirmațiune a D-salle și atâtă tot. Unde și când a existat desordine? Nu s'au respectat atunci averile și persónele Românilor și streinilor? S'a abătut óre quineva sau guvernul dela legile și regulamentele în vigóre? S'au applicat elle de administrație și de justiție într'un mod just și sincer?

Da! anarhie și măceluri ar fi fost daqua planurile lui Duhamel ar fi reușit, pentru a da pretext armatelor rusești, să ocupe Principatele Danubiene.

Quând Heliade a pus la 1848 în capul diurnalului său *Currierul român*, «Urăscu tyrania, mi-e frică de anarhie», îndată a priceput Duhamel quò aquest om i-a descoperit.

planurile și a querut lui Vodă Bibescu să suprimă ȧurnalul și să exileze pe Heliade. Un asemenea bărbat nu puté să lase să fiă anarhie în țerră, el quare a scris mai în urmă: *Mai bine un secol de tyranie de quāt o nôpte de anarhie.* Cu tyrania nu pere nici popoliu nici persónele, dar cu anarhia, viața și existența este în pericol.

Să mai examinăm ânsé și quelle lalte accusațiuni alle prințului :

«Deschiderea hotarelor nôstre dușmanilor».

Dar unde există vre un actu al Locotenenții Domnesci prin quare se cheme pe Turci ori pe Ruși în țerră? Ci din potrivă ei au protestat în contra aquestor invasii. (Veđi *Memoriile*, pag. 369 și pînó la 372). Ânsu-și prințul Bibescu recunóșce în historia sa despre 1848, quó Russia voiă înainte de revoluțió să intre cu armatele salle în Principate. Hei bine, mișcarea dela 1848 a împedecat'o 3 luni și $\frac{1}{2}$ să viă la noi, și aqueasta nu cu armele ci cu liniștea, legalitatea și ordinea que a domnit în aquelle 95 de ȧille. Óre prințul ar fi voit și D-sa ca mulți dela 1848 să ne oppunem cu armata quare n'avé de quāt 6 tunuri, în contra Turcilor și Rușilor și să nu-i lăsăm să intre aquì adicó să le închidem hotarele?

Daqua ne am fi bătut cu Ruși, atunci în adevér s'ar fi *dus de exista nôstră!* Ei ar fi ȧis: «de óre que ne am luptat cu Românii și i-am învins, avem dreptul d'a anexa țerrile aquestea, ca unele que le am cucerit cu sabia în mână, vârsându-ne sângele». Aqueasta ar fi dorit și Russia, quóci își vedea ast-fel visul cu ochii împlinit, pentru a ajunge apoi mai currënd la Constantinopole.

Să fim dar pré mult recunoscători aquellor ómeni, quó s'au purtat atât de înțelepțeșce atunci, conduși totd'auna d'un patriotism luminat și să nu-i accusăm de fricoși, după cum li s'au ȧis de unii la 1848 și mai târȧiu, din causă quó s'au oppus d'a se batte cu inemici mult mai puternici ca noi.

De tóte nimicurile se légă prințul Bibescu spre a face capete de acusațiuni Locotenții Domnesci. Éttó âncó unul :

Heliade și Tell au dat un protest Sultanului în contra Russiei, la Octombrie, 1848, și 'n el se termină cu o formulă obicinuită în Turcia pe timpurile aquellea: «Ai M. Talle

Imperiale, quei mai suppuși și quei mai credincioși vasali». Și pentru aqueasta prințul se indignedă și éttö que expresiuni *gentile*, qua să nu dic alt-fel, întrebuintedă la pag. 69 din *historia Contimporană* a sa : «Se târăscu (adică Heliade «și Tell) la picioarele Înălțimei Salle Sultanului, (aqueasta) «humilește pe ómenii quari au subsemnat'o, rănește patria (?) «și ne întristedă quó asemenea ómeni quari au fost vre o «dată capabili să regenereze țara». Și pentru que tóte aqueste acusațiuni? Pentru cuvântul quó ei au pus aquea formulă la finele protestului! Óre aqueasta nu este ridicol? Hei bine, Prințule, asemenea formulă sciți pré bine s'au scris în Franța și la noi. In epistole chiar se dicea astfel : Ai D-vóstră quei mai humili și quei mai plecați servitori. Ađi chiar Mi-niștrii noștri pun în actele que le adresedă M. S. Regelui : Ai M. V. pré plicați și suppuși servitori și nimeni nu s'a gândit vre o dată să se revolte în contra aquestor formule, pentru quó ar fi fost pueril. Vasal este mai puțin degradator ca servitor.

Prințul G. Bibescu ânsă nu numai nu se indignedă dar găsește quó este demnu pentru Patrie și pentru ei, când quâțiva offiçeri Români adresedă la 1848 un protest generalului Duhamel dicându-i :

«Jos subsemnații vin să róge cu căldură pe Excellența «Vóstră qua să bine-voiți a **porunci** întocmirea unei com-missiuni speciale ostășescă și tot de odată **strașnică**, qua «quei que vor fi vinovați să se descopere și să se judece și să se «pedepsescă etc.». (Veđi *Domnia lui Bibescu*, pag. 406, vol. 2).

Prințul Bibescu nu găsește quó este nedemnă astă protestare commisă de offiçerii Români, să recunóscö dreptul unui strein — quare dupö tractate nu'l avé — să **poruncescă** el, nu Vodă, a se întocmì o commissiune spre a fi pedepsiți camaradii lor quari n'au pus să ommóre, ca Solomon la 19 Iunie, cetățenii desarmați, ci dominați d'un mare patriotism și curagiu a luat parte la aquea mișcare regeneratóre, contribuind a menține ordinea. Aqueastă protestare o găsește laudabilă prințul în scrierile salle. D-sa nu găsește quó este humilitor și faptă nedemnă protestarea la strein a aquellor offiçeri Români. Și pentru que face aqueasta? Spre a se recomandă Russiei.

Prințul G. Bibescu pune pe spinarea ómenilor de la 1848 convenția dela Balta-liman. Dar Heliade, Tell și N. Golesecu, quari compuneau locotenența Domnescă, que a fost recunoscută de tóte Puterile afaró de Russia, au protestat energie în contra aquelei convențiuni. (Veđi *Memoriile*, pag. 379—385, precum și memoriul prezentat de Heliade cabinetului Engles, pag. 386—390 din *Memorii*).

Dar în que Românii pot fi vinovați pentru tóte tractatele sau convențiunile que s'au încheiat între Russia și Turcia or Austria? La nici unele n'au luat parte, nici la quel din Paris, nici la quel din Berlin, deși se luptaseró allături cu Rușii în contra Turcilor, la 1877. Dupó aquel tractat am fost siliți a modificá în constituțiunea nóstră articolul relativ la Hebrei. Que avea a face aquel resbel cu questia Hebreilor?

Que ar đice acum lectorii să vadă quó se va găsi un om quare să accuse pe M. S. Regele de aquel articol din tractatul de la Berlin relativ la Hebrei? Quând este probat quó M. S. a appërat cu așa mare patriotism interesele Românilor în momentele quelle mai critice de sub Domnia Sa.

Convenția de la Balta-liman n'a provocat'o Românii. Ea s'ar fi încheiat fără să fi existat aquea mișcare regenerátore, la 1848. Daqua nu s'ar fi dejucat planul rusescu, și s'ar fi făcut măcellul și jaful que proiectase inamiciei nóștri, sau daqua ne-am fi bătut cu Russia și Turcia, cum o dorea unii și chiar Muscalii, de sigur quó s'ar fi încheiat o convenție unde puteam să fim anexați la puteri streine.

Russia am arătat quó atunci era atotputernică, din causă quó statele quelle mari erau fórte încurcate de revoluțiunile lor și nu se puteau oppune planurilor Moscovite. Ea putea dar să dicteđe asemenea convențiuni, mai alles Turciei, que nu avé putere spre a se măsurá cu colosul dela Nord.

IV.

Statele quari au susținut mișcarea de la 1848, au fost Engliterra, Turcia și Franța. Dar nici una ca Engliterra nu ne-a apërat atât și consilliat. In tóte ocasiunile am avut spri-

jinul neinteresat al aquestei mari puteri, quăreia se cuvinea și Franciei și Germaniei, a le purtă în tot d'auna recunoscință. Turcia ne-a susținut quât am avut atunci ajutorul Franciei; dar îndată que reacțiunea a triumfat în aquea țerră, la 1848, guvernul que a venit în timpul aquella acolo ne mai appărându-ne, și Turcia ne-a delăsat în mâinile Rusiei, grație manoperilor salle pe lângă Inalta Pörtă. D'aqueea Muscalii au putut să reușescă a hotărî pe Sultan să trimită aquî un nou commissar, pe Fuad-Efendi, creatura lor, și să revôce din Principate pe Suleiman-Pașa, quare recunoscuse c'o lună înainte Locotenența Domnescă și guvernul român. Ettô pentru que a cădut peste 95 zile revoluțiunea noastră.

Adolphe Billecoq, agent și consul general al Franciei, quare descoperise tôte planurile Rusiei quât a stat în Bucuresci, arată la 25 Oct., 1848, în *Album Moldo-valaque*, que au făcut Turcii la 13 Sept., grație machinațiunilor generalului Duhamel, quare sta împreună cu Fuad-Efendi și 'i dictă cum să se conducă cu Românii (Veđi *Mem.*, pag. 373).

«In nici o țerră n'a existat vre-o dată vre-o revoluțiune, quare să pôtă să fiă comparată cu a noastră; și prin que miracol a putut să fiă condusă astfel, pe quând aiurea, revoluțiunile s'au făcut cu atâta desordine și vërsări de sânge? Prin sinceritatea și devotamentul que membrii guvernului național arătară popolului; prin sfortarea lor a susține creditul lor și a face tot d'auna qua o singură vorbă eșită din gura lor, să fie în stare a stabili liniștea, cu mai multă iuțelă ca miile de baionette que n'ar fi putut s'o facă; printr'o poliție blândă, quât timp avù de cap, un om din popol; prin prefecti și sub-prefecti pătruși de spiritul constituțiunii și administrând cu blândețe și fraternitate; prin commissari în fiă quare județe, quari luminau mulțimea, și îndemnau la ordine, la dragoste și la muncă. Proclamația constituțională, sosirea în capitală a membrilor guvernului, la 16 Iunie, fără arme și fără escortă, decretule aquestui guvern, vor attestă tot d'auna, spiritul mișcării române, lealitatea sa, scopul d'a înfrăți tôte clasele, respectul sêu pentru persône și pentru proprietate. (Veđi *Memoriele*, pag. 377).

Quine a susținut aqueastă mișcare regenatôre?

Toți Românii quari nu erau rusophili sau agenți rusești. Și când dicem astfel se înțelege quod eră mai totă nația. Aqueastă forță morală dată printr'o resculare generală și menținerea ordinii quare a domnit 95 zile, au ținut la hotare pe Muscali 3 $\frac{1}{2}$ luni.

De que nația s'a resculat și a susținut aquea constituțiune alle quărei articole au fost introduse și în quea actuală, la 1866, afară de 5, votate și de conservatori și de Heliade Rădulescu ?

Pentru quod nu există în legile d'attunci nici libertatea întrunirilor, nici a presei. Domnià sclavia și privilegiile. Există pedepsă cu mörte și eram puși sub protectoratul Czarului.

Attunci ea și acum protectoratul unei puteri însemnă dominațiunea indirectă a aquelei țării. Așa este protectoratul Engliterii assupra Egyptului și al Franciei assupra Madagascarului.

În fine tyrania eră mare în țerrile nōstre. Cușitul ajunsese la os și el nu mai puté să fiă sufferit. Și după cum dice Heliade în *Michaida* :

- «Se pietrifică brațul la bendele metalice,
- «Și când într'ensul batte oșelul tyraniei,
- «Rescapără schintea, divina libertății,
- «Aprinde inimi, sufflet, herou devine sclavul !

Omenii mișcării regeneratōre șciau quod callea que appucaserō nu-i va conduce la putere ei la persecuțiunile quelle mai mari, la martyriu, la mörte. (Veđi *Memoriele*, pag. 209). Curagiul lor este mare când vedē quineva quod ei s'au sculat qua să desființede protectoratul ruseșcu. Ei aveau să se lupte nu numai cu agenții rusești din țerră dar și cu partitul romāno-phanariot și cu miile de partisani din clasele quelle mai înalte precum și cu mulți quari se detteau de partisani ai aquestei mișcări, dar în realitate făceau trebile rusești. Lupta lor a fost heroică. Ei au fost admirați nu numai de adevărații patrioți Romāni dar și de guvernele din statele streine alle Europei, citind rappörtele Consulilor lor din București, assupra tot que s'a petrecut în aquele 95 de zile alle revoluțiunii.

Și aquest curagiu heroic, prințul G. Bibescu, se face

quõ nu'l vede quõci astfel se exprimă la finele paginei 379 din *Domnia lui Bibescu*, tom. II: «Frica que coprinsese pe membrii guvernului quari cred pe Ruși la porțile Bucureștilor și o *iau la sănătoșa*».

Ore eroism sau donchișonadă ar fi fost la 29 Iunie să stea în București, quând li se asigurase quõ *Muscalii* intraserõ în țerră? Ore trebuiau ei să se lase a fi prinși și arrestați sau ommorîți?

La *sănătoșa* a luat'o quel quare abdicase și quei quari au plecat în misiuni în streinătate sau parăsirõ țerra în aquelle evenimente. Nu ânsă quei quari au stat la postul lor 95 de zile, expunându-și viața, și'n urmă averile lor au fost devastate.

Pînõ ađi se vëd ruinele caselor lui Heliade din piața Moșilor, derîmate de armatele Russești. La 1848 nu a lasat pe familia lui Heliade a'și rădică din casele lor mobile, typographia, litographia, fonderia de littere și miile de scrieri typărite acolo, nici bibliotheca sa. Elle au fost luate de inimizii lui și împărțite.

Daqua Vodă Bibescu ar fi avut curagiul să stea pe thron, firul legalității ne fiind întrerupt, Russia n'ar fi putut să determine pe Turcia a veni împreună cu armatele lor în țerrile nòstre în 1848. Vodă Bibescu ar fi putut cu succes, paralisă tóte machinațiunile lui Duhamel, daqua stătea în București. Turcia și Puterile Occidentale ar fi ținut iarõși socotéla de purtarea sa în folosul țerrii și de *curagiul que ar fi dovedit luptându-se în contra planurilor Moscovitte*.

La 1853 quând cu resbel din Crimeea, Puterile Occidentale ar fi avut în vedere purtarea sa anti-rusescă și l'ar fi numit póte aquì iarăși Domn.

Vodă Bibescu a recunoscut greșéla comisă atunci și d'aquëea quând s'a reveđut la 1857 cu Heliade la Constantinopole, i-a đis: «Rëu am făcut quõ nu ți-am ascultat consilliele la 1848!» Și 'n adevër que a câștigat menajând pe Russia atunci? Și cu que a profitat prințul G. Bibescu cu rusophilismul mare al sêu que'l manifestă în ori que ocasiune?

V.

Să examinăm acum rezultatele que a dat aquea mișcare regenerătoare dela 1848 Românilor. Prințul G. Bibescu pretinde quô ne-a dat înapoi cu 23 anni fără s'o probețe. Noi îi vom dovedî contrariul.

Fiind exillați din țerră ômenii mișcării regenerătoare din 1848, s'au dus o mare parte din ei în Turcia, iar Heliade și alții la Paris. Aquî Heliade după que a publicat, *Protektoratul Czarului și Memoriele asupra istoriei Regenerațiunii române* și a publicat multe articole prin presa streină precum și memorii quari le-a prezentat guvernelor statelor mari din Europa, appărând interesele Românilor și arătând între altele, quô Principatele Danubiene sînt cheia Orientului. Daqua se va lăsă qua Rusia să ocupe aquelle țerrî, ea va domni Orientul, amenințând Occidentul. Este dar în interesul tutulor Satelor nu numai a Românilor, d'a gonî pe Ruși din țerrile nôstre, dar și a le pune subt protecția colectivă a Europei. Nu trecû mulți anni și la 1851 Muscalii furô siliți a plecâ din Principatele Danubiene.

Dar aqueasta nu fu de ajuns; Franța, Anglia, Turcia și Italia la 1853 îi declararô resbel.

Russia fu bătută și gonită din țerrile nôstre pentru tot d'auna și tractatul din Paris ne scăpâ de dominațiunea sa, recunoscînd autonomia Românilor, desființând regulamentul organic punîndu-ne subt protecția colectivă a Europei și garantîndu-ne și neutralitatea.

De nu s'ar fi făcut aquea mișcare regenerătoare, quare venia nu despre Prut ci din Oltenia, după cum am arătat mai sus și daqua Români n'ar fi dovedit atunci quô exista la noi un partit național, după cum l'a numit Heliade în *Memoriele* salle, plin de vigóre și de curagiu, quare e în stare a se oppune planurilor Russiei, ôre aquelle 4 Puteri mari ar fi făcut resbelul din Crimeea spre a ne emancipâ de subt dominația russescă? Elle s'au convins quô pot să contețe pe noi, făcînd din aqueste țerrî un bulevard în contra slavismului. Cu tot interesul que și elle aveau d'a depărtâ pe Russia d'aquí, nu s'ar fi expus să verse sângele a sute

de mii de ómeni și să cheltuiască mai multe miliarde cu aquest resbel, daqua nu erau convinse quó la noi exista un partit puternic în contra Rusiei. Deși partizanii Muscalilor erau fórte numeroși la noi atunci, își diceau elle, ânsé n'au patriotismul sacru al ómenilor aquellei mișcări regenerátore din 1848.

Scrierile lui Heliade și aquea revoluțió au redeșteptat fórte mult sentimentele naționale que erau adormite de phanarióți și au dat ródele lor chiar dupó 5 anni.

Nu dar mișcarea regenerátore de la 1848 a produs convenția de la Balta-liman în 1849, ea ne-a addus, dupó cum se dovedesce, tractatul din Paris, și aquel tractat unirea ambelor Principate, éró unirea independența și România modernă cu demnul și înțeleptul ei Rege.

Daqua prințului Bibescu îi place de quátva timp a nu-mai umblà cu sabia în mână ci cu adevérul, dupó declarația adressată *Neamului românescu*, la Maiu 1894, pusă în capul scrierii D-salle: *Resvrătirea dela 1848*, din opera *Domnia lui Bibescu*, tom. II, pag. 531, de que nu recunósce tóte aqueste adevèruri știute de tótă lumea, ci arruncă trăsnete și fulgere, în articolele salle menționate assupra ómenilor quari au addus atâta bine țèrrii nóstre, la 1848?

Intre altele dice în primul sèu articol:

«Daqua historia dela 1848 ar fi fost povestită de un «historic nepártinitor, resvrătiții ar fi ajuns *un que de des-gust și de dispreț pentru generațiile viitóre*, quóci ei n'au «avut nici o scusă. Cum au putut ei să scape!... etc».

Sânt 53 de ani dela 1848 pînó acum și tot nu vrea să lase în pace prințul pe aquești ómeni, quari ne-a scăpat de subt dominația russéscă și turcésă. Rèu îi róde inima aquea mișcare de regenerare în quát i-a întunecat și mintea și rațiunea, dupó cum se póte quineva convinge lesne citind cu luare aminte scrierile salle relativ la revoluția din 1848. Vom da acum aquì numai un exemplu:

Intr'o broșură publicată de currënd, întitulată: *Din historia contimporană a României*, la pagina 21 dice: «quó «D-lu de Nion recunósce quó Domnitorul are o incontestabilă «superioritate assupra tot que 'l încongióră».

Apoi prințul G. Bibescu adaogă:

«Noi am puté reaminti, *frumósa* poesie a lui Heliade «din 1845, — *el nu 'și perduse încă bunul simț*» și reproduce aqueastă strophă din aquea poesie, quare nu se vede nicăiri reprodușă de părintele nostru.

Suspínul mă adórme și mă deștept suspíne,
Veghieș întrégă nópte, și ziua iar veghieș;
In cugete spinóse și 'n răpiri dívine,
La sórta unui popol ne adormit lucreș.

Apoi publică o strophă a lui Aristia și a lui Panu, din poesiele dedicate lui Vodă Bibescu.

Se va respunde prințului de miele de persóne quari au cunoscut pe Heliade-Rădulescu și au citit scrierile salle quó nici o faptă și în nici o scriere a lui pînă la 1871, quând a căđut bolnav și apoi a încetat din viață, nu se dovedeșce cu nimic quó el și-a perdut vre o dată *bunul simț*.

Intrebăm ânsé pe lectori, bun simț denotă aquel om quare quând reproduce el ânsuși o poesie pe quare o numeșce *frumóșă* și unde este *lăudat părintele sêu*, să se serve cu astfel de expresiuni, pentru autorul aquellei poesii, și tocmai în asemenea ocasiune?

Și creșcerea quea bună și bunul simț, n'ar fi dictat nici o dată asemenea phrasă nici unei persóne. Trebuie dar să ne supărăm sau să ne indignăm de aqueasta? Nu. Din sufflet să'l deplângem.

Creș quó lectorii au înțelles acum quó aquest răspuns l'am făcut numai în interesul istoriei și pentru triumphul adevărului.

I. I. Heliade-Rădulescu.

1901, Iulie 25.

SATIRA IN CONTRA GENERALULUI DUHAMEL

Am arătat mai sus cu que scop a trimes Russia, ca commissar extraordinar pe aquest ager și abil diplomat în ambele Principate.

După que Heliade a descoperit planurile tenebróse alle lui Duhamel, spre a iritá și mai mult pe Români în contra lui, s'a appucat de i-a făcut următórea satiră, pe quare a tradus'o în françosesce și i-a trimis'o într'un plic. A doa și după que o citi Duhamel se pomeni cu un ursar în curtea sa quă începe a cântá și a recitá aqueastă satiră.

Lumea se addunase fórte mult, ca la urs cum se dice, și ascultá cu plăcere, cântecul, quare înțelese quă numai ursărese nu póte fi, și făcea un haz nespus de allusiunile satirei. După que termină țiganul cântecul și jocul ursului, se pomeni inhățat și arestat la poliție.

La interrogatoriul făcut acolo răspunse : quă un Domnu găsindu'l pe stradă i-a dat quăți-va galbeni qua să jóce ursul într'o casă boieréscă, unde se aflá o fată frumósă după quare el móre de dragostea ei și n'o puté vede alt-fel dequât daqua va eși să privéscă la jocul ursului. Apoi adaogă ursarul : quă după que a stat mai multe ore cu dînsul l'a învêțat să dică pe din afară aquel cântec.

Ursarul speriat, a început în urmă să strige :

Cinstiți boieri ! Na-vă galbenii daqua sînt de furat !
Ci lasați-mă cu D-deu să plecu d'aquí.

Bietul țigan nu înțellesese, nici acum, scopul pentru

quare a fost pus să jöce animalul său în curtea commissarului rusescu.

Presa nefiind liberă pe atunci, aqueastă satiră a fost prescrisă în sute de exemplare și răspândită în țerră, unde a fost citită și recită, făcënd pe tötă lumea să riđă și să admire curragiul lui Heliade d'a lovì în colosul dela Nord în ori que ocasiune, cu riscul chiar d'a fi persecutat și calomniat în tötă viața sa de partisanii unui asemenea potent inimic.

Și prințul G. Bibescu tratédă de fricos p'un asemenea om, quare atacă pe Russia atunci quând comandă nu numai la noi dar și'n alte state puternice!

I. I. Heliade-Rădulescu.

CÂNTECUL URSULUI SAU SATIRA LUI DUHAMEL

Ni, ni, ni, și na, na, na,
Puiu de popă satară,
Ursule neșeselat,
Puiu de codru 'nverșunat
Diha! diha-mei!

Vine ursul mormăind,
Babele s'ascund bocind;
Câinii ni s'a deșteptat
Vînătorii s'au armat
Sună cornul și răsună
Potecașii se adună.
Diha! diha-mei!

Puneți bătăiași pe gónă
Pe dihaniă ritană;
Măi dihanie, rea fěră,
Dracul te addusse în țerră?
Quó voinicii dau de tot
Și mi'ți pun lanțul pe bot.
Ursărăsa te așteptă,
Cu ciomagul te deșteptă
Diuha! diuha-mei!

Cată'ți, Ursule de mure!
Du-te naibii în pădure,

Puiu de popă răsopit,
 Tat'teu te-a desmoștenit.
 Și ca vântul quel turbat
 Cu Cholera intri'n sat;
 Dar ursarul te așteptă
 Cu ciomagul te deșteptă
 Diuha! diuha-măi!

Ursăreșa te-a crescut,
 Măgădan mi te-a făcut,
 Te-a 'nvățat la diuhunit
 Cu lulea te-a dichisit,
 Nu'ți mai lași din bot țigara¹⁾
 Tinga, tinga, gara, gara!
 Diuha! diuha-măi!

Tinga, tinga, na, na, na,
 Puiu de popă satara,
 Meșteréșa ne ghiceșce
 Și de bine ne vesteșce;
 Iar prin lume se resună
 Quó acum è piață bună.
 Meșteréșa te 'nboldeșce.
 Păru'ți smulge și'l pîrleşce,
 Quó è bun de speriat
 Babele te-au descântat:
 Qua să nu fii deochiat,
 Drept în gură te-au scuipat,
 Diuha! diuha-măi!

Moș-popa te-a tămîit
 Și molifța ți-a citit:
 Din lacu, din bălți, din smârc, din trestie, stuf,
 Din munți, din văi, din codri, fugi ascunde-te puf!
 Diuha! Diuha-măi!

Cotoii 'ți-au miorlăit.
 Nevăstuicile ploscașe
 Veninóșe și zăcașe
 'Ți-au trântit uleiul jos
 Que'ți bagi botu noroiós!
 Diuha! Diuha-măi!

(Se schimbă Cântecul).

1) Allusió la modul necuviincios cu quare a primit Duhamel pe boeri,
 avënd țigara în gură, quând au mers să'l visiteđe.

Vino, Ursule la joc
 Și pământul batte 'n loc
 Și mi-ți jăcă muschiceșce,
 Ad' piciorul căzăceșce.

Jăcă bine, măi Martine
 Să'ți dau pâine cu măslina,
 Să'ți dau și alt-queva
 Să fiă pe sama ta,
 Diuha! diuha-măi!

Să te vėdu, fecioru de lelle
 Fă o tumbă d'alle grele,
 Să ne arăți vr'un marafet,
 Alivanta! berechet!
 Tinde cracul, deh! *scarì*
 Cu piciorul fă *palì*!
 Quõ pînõ la împèratul...
 Dicetõrea-o șcie satul,
 Mınca-l-ai să'l mănânci tot
 Să te lingi cu el pe bot,
 Diuha! diuha-măi!

Nais te chirasaimos
 Te delo del bah
 Da bulè flandăra
 Andoi ghegeneral baros,
 Dabulè bacșişul
 Quõ vin hojii de păgubași.

1848, Maiu 20.

CONVORBIREA

LUI

HELIADE-RĂDULESCU CU LORDUL PALMERSTON

LA 1850 1)

Spre a se vedé pentru quare motive părintele nostru, la 1848 și mai târziu erà turcophil érö nu rusophil, reproducem aqueastă conversațiö que a avut cu lordul Palmerston, prim ministru al Angliei, la 1850, quând Heliade erà în exilliu și quând a apărat interesele Românilor înaintea Puterilor mari alle Europei.

— Aveți D-vóstră vre un cuget de independență ? mă întrebă Palmerston, cu un ochiu scrutător.

Intârđiaiu a'i răspunde ; mă uitaiu la dênsul ca un om tentat, pus într'o pozițiö d'a compromitte cauza țerrii eșind din principiile ei, sau d'a trece ca un om sau ca o națiö que nu póte fără stăpin.

— Permite, îi đisseiu, a crede quö întrebarea este o tentațiö, quând m'am exprimat o dată destul de clar despre principiile misiunii patriei nóstre. De întrebi pe reprezentantul aquestor principii, n'am și nu pociu să am alte dorințe acum de quât conservarea și întregimea aquestor principii ; mă întrebi însö ca p'un simplu Român que n'așu avé nici o îndatorire ? Dorescu quel mai înalt bine națiunii

1) Publicată la 1874 după que Heliade a încetat din viață, de C. D. Aricescu, în scrierea sa, *Correspondență secretă și acte inedite alle capilor revoluțiunii române dela 1848*, și aflată la Marcel Giurescu, fiul emigratului G. Giurescu dela Brussa. (Veđi pagina 94—96).

melle ; dorescu queea que dorești și D-ta națiunii englese ;
ca om prudent dorescu posibilul.

Pentru que mă întrebi despre imposibil și 'n poziția de astăzi.

— Pentru quō sânt unii dintre D-vóstră quari aspiră la independență și vor să lucrede în consecință.

— Quine sânt aqueia ?

— Câmpineanu a vorbit astfel quând a venit aqui ; cum și Știrbey, quând a fost în Londra, acum în urmă, la annul 1848, a dis quō se încercă el a vorbi ambasadorului rusescu, și quō se duce însuși la Petersburg a tracta despre independența Principatelor ; și quō crede quō se va putē înduplecà cabinetul rusescu.

Sunteți și D-vóstră d'aquel partid sau d'aquea opiniō ?

— Nu știu que relații avea Câmpineanu, răspunseiu eu, quând a venit p'aqui, și de unde îi erà inspirată aquea idee, și daqua erà sinceră aquea dorință ; quāt pentru Știrbey ânsē, cređi D-ta quō ar fi cuteđat el să propuie asemenea părere sau enormitate, daqua n'ar fi fost împins de Russia s'o propuie ? . . .

Noi nu sântem de partidul rusescu, și cu atât mai puțin împlinitori sau organe alle planurilor moscovite.

— Pentru que adicō să nu vreți independența ? mă întrebă erō cu un ochiu observator.

— Mai nainte d'a răspunde, permite să te întrebu : mai vrea iar puterile Europei să se încarce în đioa d'astăđi, cu garanții quând vor să se scuture d'aquella cu quare sânt îndatorate ?

— Nu, respunse ; aqueasta este o politică vechie ; e o îndatorire cu multe sarcine ; a garantă va să đică a susține, și a susține va să đică a declarà și a face resbel, quând va quere trebuința.

— Quine dar ne garantédă independența qua să o dorim, și să o querem ? Și de ne o va garantă Englitera ori Franța, pe unde să viiă a ne apēră la timp ?

Austria singură, la o invasiō rusescă, ar fi putut să ne dea un repede ajutor. Austria astăđi este subt protecția Russei ; mai târđiu pōte va fi vasala ei.

Apoi a quere independența, fără garanție, fără mijlōce

d'a fi apărați la nevoie, fără a avé vecini quari să împedice intrarea Rușilor în Principate, este curat a ne face organe prin știință sau prin neștiință alle Rușilor; a ne deslipi adică de Turcia ca independenți, ș'a rămâne în voia sorței; și la quel mai mic pretext, să pôtă Russia declară resbel Românilor. La asemenea împrejurare, pentru Români, pentru o mână de pământ, nimeni nu declară resbel Russiei qua să ne susțiiă; nimeni pentru atâta lucru nu'și strică relațiunile și interesele cu Russia.

Pentru Turcia, pentru integritatea ei, se face resbel general; iar pentru România, nu. Așă pentru quô nu e *putință de garanție și prin urmare și de resbel, noi nu vrem să perim*; când sub protecția Turciei, putem există cu autonomia noastră.

Pricepi D-ta acum, adăogaiu eu, pentru que Rușii prin unii ca Știrbey, ar dori independența noastră? Qua să ne pôtă înghiți; ast-fel quô acum nu-i vine așă facil; quôci Turcul nu'l lasă și pe Turcu nu'l abandonă Europa, sau interesele ei; și noi, grație aquestei armonii de interese, putem există.

Daqua Rușii voiescu binele Românilor, și cu adevărat independența lor, ar face maiânteu qua să existăm; ar da adică înapoi Moldovei Basarabia; ar îndatoră pe Austria să întorcă Bucovina, ar face să se unescă cu Moldova și cu România, Transylvania și Banatul; și ar formă ast-fel din tôte o putere de vre-o 11 millioane Români, la quare cred quô Turcia n'ar face de quât să applaude; quôci se scapă bucuros de un vecin ca Russul, și se pune coste la coste cu un vecin amic și nepretențios ca Românul. Ânsé Muscalul, nu numai quô nu va una ca aqueasta, ei âncô inventă și fabula imperiu daco-roman, și încrimină cu dînsul mișcarea Românilor prin manifestul său din Iullie, 1848; el astădi va să ne deslipescă de Turci, cu ori que prețu, qua să rămânem noi în voia întimplării, adică subț a lui d'a dreptul *influență fatală*.

— Imi pare bine, termină Palmerston, quô vă cunôsceți interesele.

MANTELA ALBĂ

A LUI

I. HELIADE-RĂDULESCU.

În *Epoca* dela 6 Octombrie, 1901, D-lu D. Teleor, publică un articol intitulat : *Litterații Români în trecut* și nu găsește cu calle a se ocupă de alt-queva mai interesant din viața sau din scrierile lui I. Heliade Rădulescu, de quât să repete o prostie, quă daqua Heliade a purtat quâte-va dille la 1848 o mantă albă, aqueasta dovedește quô el aspiră la Domnie !

Éttô cum historisește părintele nostru aqueastă împrejurare, la pagina 249 din *Memoriele assupra istoriei regenerațiunii române sau assupra evenimentelor dela 1848* :

«La 19 Iunie, quând membrii guvernului provisoriu «fură arrestați de Odobescu și Solomon, palatul fusesse «occupat de soldați. S'a luat tôte obiectele quari appartinuse «ómenilor mișcării : hârtii, bagage, arme, vestminte, etc. se «furase tot lui Heliade, chiar mantela sa.

«După liberarea membrilor guvernului, cată să ne reamintim quô popoul nu se liniști de quât la mieđul nopti, «după arrestarea lui Solomon. Membrii guvernului trebuiró «a remâne în permanență în palat pînó la 3 ore despre ți. «Retrăgându-se, plin de sudóre, în mijlocul răcori matinale, «fiă-quare eră forțat d'a luà mantela sa ; Heliade nu mai «găsi p'a sa. Unul din verii săi, quare nu 'l părăsea nici «odată, îl acoperi cu mantela que o purtă : eră o manta, que «unii din officerii cavaleriei avea obiceiul d'a purtă, imitând

«pe aqueia din cavaleria austriacă; erà o mantelă albă. «Heliade quare simția frigul, nu putù să 'l refuze. Aquest «fapt se reproduse doă trei seri d'a rândul. . . . Aqueastă «mantă albă devenì obiectul differitelor sgomote; ea fu criti- «cată ca un apanagiu princiar, — parquò prinții purtà «mantă albă!

«— Quând Heliade află despre aquest sgomot, înțelese «în aquellași timp rēutatea răspândită de intriganți și simpli- «tatea moravurilor democratice alle Popolului....

Apoi termină Heliade dīcēnd :

«Nu ne am fi oprit așa mult timp asupra aquestui «episod, daqua nișce ómeni quari se regăsescu *pretutindeni* «n'ar fi făcut o crimă lui Heliade din mantela albă, ca d'o «pretențiō la domniat. *Apoi quare este prințul din vechime* «sau din epoca noastră quare a purtat vre o dată o mantă «albă?».

Daqua Heliade Rădulescu ar fi aspirat la Domnie, la 1848 s'ar fi luat bine mai ântēiu cu Russia, omnipotentă p'attunci în Principate, și quare puté să adducă p'un om la Domnie. Dar, se șcie, că Heliade a luptat în tótă viața sa în contra aquestui colos de la Nord. Și queva mai mult, la 1848 mișcarea aqueea regeneratōre a fost îndreptată în contra Russiei érō nici de cum în contra lui Vodă Bibescu.

Apoi D-lu Teleor, pentru a probà mai mult quō Heliade vrea să deviă Domnu adaogă, «soției salle îi dīcea lumea «mai în urmă Dómna Heliade, cum se dīcea numai la soțiile «Domnitorilor». (Țineți vē lectori rīsul!).

Heliade întorcēndu-se din exil la 1859 cu tótă familia sa, mi adduc aminte quō p'attunci chiar lumea dīcea Dómna Rīureanu, Dómna Lupescu, Dómna Perețu, Dómna Pleșoianu etc. tutulor aquestor Dómne cu quari erà în relații muma mea și nimeni nu s'a gândit atunci nici acum quō miile de Românce quari n'au mai voit a li se dīce *cocónă*, elle aspirau la Domnie! Numai unui d. Teleor i-a trecut aqueasta prin cap!

Apoi Heliade quare allungă din limbă mai tóte vorbele streine ar fi permis óre ca în familia lui să se întrebuinteze vorbe ca *cocóna*, *cinste*, *slavă*, *ceas*, *vreme* etc.? Quel mai pur radicalism am vorbit noi în famillie.

In fine D-lu Teleor mai inventă, spre a sustīne aquelle

de mai sus, și aqueasta: «Mama noastră o dată a spus «către o prietenă: «Uite o să mă fac Dómnă și nici toaleta «nu am gata?». Cu que probédă D-sa aqueasta?

Negreșit quó la 1848, în timpul revoluțiunii erà să se facă Dómnă, quând Rușii se aflau la hotarele țerrii și Heliade cu familia sa se găteau să părăsescă patria!

Nu Domnia ci închisórea era pregătită pentru Heliade și familia sa de către Muscali. In adevăr, nu trecu mult și la 1849, la Brașov, mama noastră împreună cu 4 copii, între quare era și subscrisul, am fost arrestați și puteam fi transportați și în Siberia, daquó nu ne scăpă Ungurii atunci pe quând erau în resbel cu Austriacii și cu Rușii.

Dar D-lu Teleor daqua îi place să se ocupe de quei quarí au aspirat la Domnie, ar poté găsi p'un personagiu însemnat quare n'a visat în viața sa de quât aqueasta și s'ar fi mulțumit și cu thronul Bulgariei. Ansé D-lu Teleor fuge d'un asemenea prințu, quóci șcie quó are nișce argumente așá de sunătóre în quât face pe quel quare le priimeșce să susțiiá lucruri în contra convinețiunii salle, ba que e mai rėu, a spune și prostii, ca quelle despre mantá. Și pentru quó D-lu Teleor ține a trece tot d'auna de om de spirit, nu póte face causă comună c'un asemenea înalt personagiu, dupó cum se simte aqueasta, quó și-a băgat și aquí codița.

Rândurile de mai sus îmi reamintesce o întimplare: Un birjar mergėnd cu trăsura sa pré repede pe stradă, isbeșce p'a unui alt birjar. Aquesta înfuriat, loveșce cu biciul său pe mușteriu birjarului, quare la rândul său dá cu biciul în quel-alt mușteriu din birjea adversarului, strigėnd quó de que batte p'un mușteriu quare îl plăteșce așá de bine...

Sunt quăți-va anni, Bucureșcenii își adduc póte aminte quó au întâlinit p'un domn îmbrăcat în o mantá albă, quare se preumblá pe callea Victoriei, dela palatul regal și pînó la bulevard și nimeni nu s'a gândit, nici D-lu Teleor chiar, a dice quó el aspirá a deveni rege.

Heliade Rădulescu n'a aspirat nici o dată la Domnie și nici la alte înalte funcțiuni. Chemat de Vodă Cuza spre a intrá ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice în Ministerul Basil Boerescu și G. Costaforu, i-a trimes rėspuns

quõ nu priimeșce nici un minister fiind quõ considerõ guvernul ca focul: de aprõpe îl arde, de departe îl încãldeșce.

Și Heliade a avut aspirațiuni, nu ânsẽ la Domnie. Dorea sã 'și vadã patria lui scãpatã din ghiarele Moscovite, devenind liberã și autonomã, pusã subt protecția colectivã a Europei. Mai dorea sã vadã pe toți Românii liberi de subt dominațiunile quellor-lalte puteri, ca în urmã sã fim cu toții uniți, formând o singurã națiune puternicã și respectatã. Dorea aqueea que a proclamat la 1848 în quelle 22 de articole alle constituțiunii. Pentru tõte aquestea a lucrat tõtã viața sa.

Mai tõte aspirațiunile salle s'au realizat pe quând trãia chiar, afarõ de emanciparea quellor-lalți frați Români de subt dominațiunile streine.

Românul a avut și are o providență quare îl apãrã în quelle mai mari pericole și îl protege. Dar acum avem mai mult, un Rege înțelept și bun, quare s'a incarnat cu aspirațiunile nõstre așã quõ putem sperã quõ va realizã dorințele Românilor.

Apoi introducerea aquestei dinastii a curmat pentru tot-d'a-una intrigile la Domnie.

Èttõ quãți s'au prezentat la 20 Decembrie 1842, spre a fi alleși Domni o datã cu Vodã G. Bibescu, adicõ în total 21 de aspiranți :

G. Philippecu, Th. Vãcãrescu, Alex. Philippecu, Const. Golescu, Alex. Scarlat Ghica, Michail Racoviță, Stephan Bãleanu, Barbu Stirbey, Ioan Vãcãrescu, S. Hrisoscoleu, Manoil Bãleanu, Const. Cantacuzino, Const. Dem. Ghica, Const. Cornescu, Const. Bãleanu, Grigore Grãdișteanu, Em. Florescu, G. Bibescu, Const. Florescu, Ioan Philippecu și Alex. Ghica (Veði «Buletinul official», No. 2, din 20 Dec. 1842).

Toți aquești candidați la Domnie au obținut voturi. Nimeni n'a criticat aspirațiunile lor. Pe Heliade ânsẽ nu l'au lãsat în pace nici în viață nici dupõ mórtea sa și nici chiar quând n'a dorit sã ajungã la Domnie, dupõ cum s'a dovedit îndestul !

I. I. Heliade-Rãdulescu.

